

Asia: VN/1007/2019

Lausuntopyyntö Yhteisöllinen kansalaistoiminta 2020 -työryhmän mietinnöstä

1. Sääntöjen vähimmäissisällön keventäminen ja uuden yhdistyksen sääntöjen kirjoittamista helpottavat olettamasäännökset – yhdistyslain 8, 10 b, 23, 24, 35, 38, 38 a, 39 a ja 40 §

Työryhmän ehdottamien uusien olettomasääntöjen perusteella, jollei säännöissä toisin määrätä:

- jäsenmaksua voidaan periä yhdistyksen kokouksen päätöksellä
- hallituksen jäseniä 3-7; hallituksen jäsenten, tilin/toiminnantarkastajan toimikausi päättyy ja uusi kausi alkaa valinnasta päättävän yhdistyksen kokouksen päättyessä
- tilikausi on kalenterivuosi
- henkilövalinnat tehdään, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään varsinaisessa yhdistyksen kokouksessa 6 kk kuluessa tilikauden päättymisestä
- kirjallinen kutsu yhdistyksen kokoukseen jäsenille 2 viikkoa ennen kokousta
- purkautuvan yhdistyksen jäljelle jäävä omaisuus on käytettävä yhdistyksen tarkoituksen edistämiseen purkamisesta päättävän kokouksen määräämällä tavalla.

Uudet olettomasäännöt perustuvat yhdistysten nykyiseen sääntökäytäntöön (mm. Patentti- ja rekisterihallituksen mallisäännöt, järjestöjen sääntömallit), joita suurin osa uusista yhdistyksistä käyttää. Tarkoitus on, ettei uusista olettomasäännöistä seuraa muutoksia vanhoille yhdistyksille.

Kannata sellaisenaan

Perustelut

Olettomasäännöt vähentäisivät asioita, joista nykyisen yhdistyslain 8 §:n mukaan on aina säädettävä yhdistyksen säännöissä. Olettomasäännöt eivät sitoisi yhdistyksiä mihinkään. Perustettavat uudet yhdistykset voisivat edelleen säännöissään määrätä olettomasääntöjen käsittämistä asioista toisin. Jo perustetut yhdistykset noudattaisivat jatkossakin sääntöjään, mikäli niissä on määrätty olettomasäännöistä poikkeavalla tavalla.

Ehdotettujen olettasääntöjen periaatteellisesti merkittävin muutos vallitsevaan oikeustilaan olisi se, että olettasäännön mukaan jäsenmaksua voitaisiin periä yhdistyksen kokouksen päätöksellä. Nykyisen yhdistyslain mukainen lähtökohta on, että jäsenmaksuja ei voi periä, jollei tällaisesta velvollisuudesta ole yhdistyksen säännöissä määrätty.

Vaikka jäsenmaksujen perimistä koskeva muutos olisi periaatteen tasolla merkittävä, emme pidä sitä käytännössä ongelmallisena. On varsin harvinaista, että yhdistysten säännöissä ei olisi lainkaan määrätty mahdollisuudesta jäsenmaksujen perimiseen. Nykyisen yhdistyslain mukainen muotoilukin on: ”Yhdistyksen säännöissä on mainittava... 4) jäsenen velvollisuudesta suorittaa yhdistykselle jäsenmaksuja ja muita maksuja”. Nykyinen sääntely ei siten tuo ilmi sitä, että yhdistys voisi säännöissään jättää mainitsematta jäsenten velvollisuudesta maksaa jäsenmaksuja. Tämä vaihtoehto käy ilmi lähinnä oikeuskirjallisuudesta. Siksi, mikäli yhdistyslain 8 §:ää ei muuteta työryhmän mietinnössä esitetyllä tavalla, tulisi sen 4-kohtaa joka tapauksessa mielestämme muuttaa siten, että siihen kirjattaisiin uusi sivulause: ”Yhdistyksen säännöissä on mainittava... 4) jäsenen velvollisuudesta suorittaa yhdistykselle jäsenmaksuja ja muita maksuja, jos sellainen velvollisuus on”.

Kannatamme ehdotettuja uusia olettasäännöksiä sellaisenaan. Mielestämme ne olisivat omiaan selkeyttämään oikeustilaa ja mahdollisesti myös madaltamaan yhdistyksen perustamisen kynnyistä.

Pitää myös muistaa, että valtaosaa suomalaisista yhdistyksistä johtavat muut kuin juridiikkaan perehtyneet ammattilaiset. Tämän vuoksi yhdistyksissä kokemuksemme mukaan toisinaan esiintyy epätietoisuutta sen suhteen, säädetäänkö yhdistyslaissa tai muualla lainsäädännössä toisin jostain yhdistyslain 8 §:n mukaisesta asiasta, josta ovat määräykset yhdistyksen säännöissä. Tätä ongelmaa voitaisiin helpottaa vähentämällä kyseisiä 8 §:n mukaisia asioita ja siirtämällä niitä koskevat olettasäännöt lain tasolle. Oletettavana voidaan pitää sitä, että valtaosa tulevaisuudessa perustettavista yhdistyksistä tyytyisi toimimaan lain olettasääntöjen mukaiseksi, eivätkä kokisi tarvetta säätää olettasääntöjen käsittämistä asioista säännöissään toisin.

Kuten mietinnössäkkin todetaan, olettasääntöjen tavoitteita oikeustilan selkeyttämisestä ja yhdistyksen perustamisen kynnyksen madaltamisesta voitaisiin palvella myös kehittämällä PRH:n sääntömalleja ja ohjatun perustamisen palvelua. Siksi emme näe suurta ongelmaa siinäkään, että olettasääntöjä ei lakiin otettaisi ja yhdistyslain 8 § säilytettäisiin nykyisellään täsmentäen edellä mainitulla tavalla sen 4-kohdan säännöstä jäsenmaksuvelvollisuudesta.

2. Jäsenten yhdenvertaisuusperiaatteesta nimenomainen säännös – yhdistyslain 10 a §

Työryhmä ehdottaa yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka selventää nykyisin suurelta osin sääntelemättömän periaatteen soveltamista yhdistyksissä. Ehdotuksen soveltamisala on huomattavasti suppeampi kuin muissa yhteisömuodoissa eikä periaatetta sovelleta yhtä tarkasti kuin muissa yhteisömuodoissa. Ehdotuksella selvennetään jäsenten yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen erot ja yhtäläisyydet muiden yhteisölakien, perustuslain ja hallintolainsäädännön yhdenvertaisuusperiaatteisiin ja yhdenvertaisuussäätelyyn.

Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokokoukset ja -keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Nykyinen yhdistysoikeudellinen yhdenvertaisuusperiaate käy lain tasolla ilmi ainoastaan yhdistyslain 33 § 2 momentin säännöksestä, jonka mukaan päätös, joka sisällöltään tai päätöksentekotavaltaan olennaisesti loukkaa jäsenen yhdenvertaisuutta on mitätön. Lisäksi päätöksentekojärjestystä koskevassa 27 § 3 momentissa säädetään eräistä poikkeuksista mainittuun 33 § 2 momentin säännökseen.

Valtaosin yhdistysoikeuden yhdenvertaisuusperiaatetta sovelletaan ja tulkitaan toissijaisten oikeuslähteiden, kuten yleisten yhteisöoikeudellisten oikeusperiaatteiden ja erityisesti oikeuskirjallisuuden avulla. Tätä ei voi pitää oikeustilan selkeyden ja oikeusvarmuuden kannalta tyydyttävänä tilanteena. Näkemyksemme on, että yhdistystoimintaa säätelevien normien tulisi ilmetä valtaosin laista ja niitä täsmentävien soveltamisohjeiden lain esitöistä. Siksi kannatamme työryhmän mietinnössä esitettyä ehdotusta, jonka mukaan yhdenvertaisuusperiaatteesta otettaisiin yhdistyslakiin nimenomainen säännös, ja hallituksen esityksen perusteluihin kirjattaisiin tyyppitilanteet, joihin yhdenvertaisuusperiaate soveltuu tai ei sovellu.

Viitaten ehdotusta vastustavien tahojen esittämiin huoliin siitä, että uudistus saattaisi jopa estää yhdistyksen tarkoituksen toteuttamisen esimerkiksi jossain paljon apurahoja myöntävässä yhdistyksessä, vaikuttaisi tarpeelliselta vielä säännöksen perusteluissa korostaa sitä, ettei uudistuksella ole tarkoitus muuttaa vallitsevaa oikeustilaa. Mahdollisesti perusteluihin voitaisiin vielä lisätä tyyppitilanteita, joissa ei lähtökohtaisesti ole kyse epäoikeutetun edun myöntämisestä (esim. lakkoavustukset, apurahat, huippu-urheilijoiden valmennuksen tukeminen jne.).

3. Sallitaan 100% verkkokokoukset perinteisen yhdistyksen kokouksen tai valtuutettujen kokouksen vaihtoehtona – yhdistyslain 17 §:n 2 momentti

Verkkokokous perustuisi aina yhdistyksen sääntöihin ja jäsenten käytössä olisi kaikki perinteistä kokousta vastaavat osallistumiskeinot ("teknologia-neutraali" kokousmääritelmä, käytännössä yleensä reaaliaikainen osallistuminen). Hallitus vastaisi tarvittavista kokousjärjestelyistä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Kannatamme ehdotuksia, joissa laajennetaan yhdistysten autonomiaa itse päättää säännöissään hallintonsa järjestämisen tavoista. Mielestämme lainsäädännön ei tulisi nykyiseen tapaan estää yhdistysten mahdollisuuksia ottaa käyttöön yksinomaan etäyhteyksin toteutettavat yhdistyksen kokoukset (verkkokokoukset), mikäli sellaisten käyttöön ottamista pidetään yhdistyksessä tarkoituksenmukaisena.

Se, että verkkokokousmahdollisuudesta tulisi määrätä yhdistyksen säännöissä tai päättää yhdistyksen kokouksessa vastaavalla enemmistöllä kuin sääntömuutoksesta päätettäessä, tarjoaa yhdistysten jäsenille mielestämme riittävät mahdollisuudet vaikuttaa siihen, otetaanko verkkokokous yhdistyksessä käyttöön. Jatkovalmistelussa kannattaisi kuitenkin miettiä sitäkin vaihtoehtoa, että jäsenellä olisi aina mahdollisuus valtuuttaa asiamies osallistumaan puolestaan verkkokokoukseen. Tämä osaltaan helpottaisi sellaisten jäsenten osallistumista, joille osallistuminen verkkokokoukseen on olosuhteisiinsa tai henkilöönsä liittyvistä syistä haasteellista.

4. Etäosallistuminen mahdolliseksi hallituksen päätöksellä, jollei säännöissä rajoitettu tai kielletty – yhdistyslain 17 §:n 3 momentti

Ehdotuksella pyritään digitalisoinnin mahdollisuuksien käyttöön täysimääräisesti sekä, vältetään sääntömuutos- ym. Kuluja. Ehdotuksen valmistelu perustuu myönteisiin kokemuksiin ja työryhmän arvioon väliaikaisen lain aikaisesta kokouskäytännöstä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Ehdotus samoin kuin 3. kohdan ehdotus verkkokokouksesta edistää yhteiskunnan yleistä digitalisaatiokehitystä ja samalla asettaisi yhdistykset tämän kehityskulun kärkijoukkoihin, kun kyse on etäosallistumisesta ja verkkokokouksista. Yhdistykset olisivat ensimmäinen yhteisömuoto, jota koskeva lainsäädäntö mahdollistaisi näin laajat etäosallistumiseen perustuvat vaikuttamismahdollisuudet yhteisön jäsenille.

Vuosina 2021-2022 voimassa olleiden väliaikaisten poikkeamislakien 290/2020 ja 677/2020 soveltamiskäytäntö on osoittanut, että suomalaisella yhdistyskentällä ovat vahvat valmiudet jäsentensä osallistamiseen uuden teknologian avulla. Mitään yhdistysdemokratiaan kohdistuvia uhkia tai ongelmia siinä, että yhdistyksen hallitus voi päättää etäosallistumisen sallimisesta, ei ole tietoomme tullut. Yhdistyksen jäsenille kuitenkin jää etäosallistumismahdollisuudesta huolimatta tilaisuus osallistua kokoukseen myös kokouspaikalle. Kannatamme väliaikaisten poikkeamislakien mukaisen sääntelyn ottamista osaksi pysyvää lainsäädäntöä.

5. Jäsen- ja liittoäänestys myös hallituksen puheenjohtajasta ja hallituksen jäsenistä mahdolliseksi – yhdistyslain 17 ja 19 §

Hallitusohjelman mukainen mahdollisuus jäsen- ja liittoäänestyksen sallimiseen hallituksen tai sen puheenjohtajan valitsemiseksi perustuisi aina yhdistyksen sääntöjen määräykseen. Liittoäänestyksellä tarkoitetaan päätöksentekoa, jossa esimerkiksi puolue-yhdistyksen jäsenyhdistyksen henkilöjäsen saa äänestää puolueyhdistyksen yhdistyksen kokoukselle kuuluvasta asiasta.

Ehdotuksen ero yhdistyksen kokouksessa käsiteltävään hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen valintaan olisi se, ettei tarvitse järjestää kokousta, jossa keskustellaan ehdokkaista. Nykyisin jäsenyhdistyksen henkilöjäsenelle ei voi antaa äänioikeutta esim. puolue-yhdistyksen puheenjohtajan tai hallituksen jäsenen vaalissa.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Jäsen- ja liittoäänestysten käytön laajentaminen on kirjattu Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteisiin. Mietinnön ehdotuksessa niiden käyttöä laajennettaisiin nykyisestä hyvin maltillisesti niin, että jäsen- tai liittokokouksessa voitaisiin jatkossa päättää myös yhdistyksen hallituksen jäsenten valinnasta. Muilta osin sääntely pysyisi nykyisellään.

Tässäkin asiassa kannatamme ehdotusta, jossa laajennetaan yhdistysten autonomiaa itse päättää säännöissään hallintonsa järjestämisen tavoista. Emme sulkisi pois sitäkään vaihtoehtoa, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin sallia jäsen- tai liittoäänestyksen käyttö kaikissa yhdistyksen kokouksen päätösvaltaan kuuluvissa asioissa. Kuten mietinnössä todetaan tällä voisi kuitenkin olla arvaamattomia seurauksia. Ne voisivat mahdollistaa kyseisten päätöksentekotapojen väärinkäytön joissain yhdistyksissä. Siksi esitetty maltillinen lähestymistapa on mielestämme kannatettava.

6. Jäsenen kyselyoikeudesta yhdistyksen kokouksessa nimenomainen säännös – yhdistyslain 25 a §

Työryhmä ehdottaa nykyistä yhdistyskäytäntöä vastaavaa nimenomaista säännöstä jäsenen kyselyoikeudesta ja yhdistyksen johdon vastausvelvollisuudesta yhdistyksen kokouksessa. Tarkoituksena on selvittää, milloin nykyisin sääntelemätön kyselyoikeus ja vastausvelvollisuus on tai sitä ei ole. Ehdotus perustuu oikeuskirjallisuuden lisäksi työryhmän selvittämään yhdistyskäytäntöön (esim. verkkokyselyt ja –keskustelut ja työpajat). Ehdotuksen perusteluissa on paljon käytännöstä nousseita esimerkkejä.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Yhdistysoikeudessa jäsenen kyselyoikeutta pidetään normina, mutta sitä sovelletaan ja sen sisältöä tulkitaan nojautuen pääasiassa oikeuskirjallisuuteen ja siinä esitettyihin yhteisöoikeuden yleisiin oppeihin. Tätä ei voi pitää oikeustilan selkeyden ja oikeusvarmuuden kannalta tyydyttävänä tilanteena.

Näkemyksemme on, että yhdistystoimintaa säätelevien normien tulisi ilmetä valtaosin laista ja niitä täsmentävien soveltamisohjeiden lain esitöistä. Siksi kannatamme työryhmän mietinnössä esitettyä ehdotusta, jonka mukaan jäsenen kyselyoikeudesta otettaisiin yhdistyslakiin nimenomainen säännös, ja hallituksen esityksen perusteluihin kirjattaisiin tyyppitilanteet, joihin kyselyoikeus ja siihen liittyvä johdon vastaamisvelvollisuus soveltuvat tai eivät sovellu.

7. Sallitaan päätösvallan delegointi jäseneksi ottamisen ja eroilmoituksen vastaanottamisen osalta – yhdistyslain 12 ja 13 §

Jäseneksi ottamisen osalta delegointi perustuisi sääntöihin, eroilmoituksen vastaanottamisen osalta hallituksen päätökseen. Tarkoituksena on helpottaa digitaalisten palveluiden mahdollisuuksien hyödyntämistä jäsenasioissa (esim. liiton jäsenpalvelujärjestelmää hyödynnetään jäsenyhdistyksen jäsenasioiden hoidossa).

Ei muutosta jäsenen erottamiseen (ei perusteita sallia delegointia)

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Kokemuksemme mukaan yhdistyksissä jäseneksi ottamisessa ja jäsenten eropyyntöjen käsittelyssä nykyisinkin päätöksentekoa delegoidaan laajemmin mitä yhdistyslaki tai yhdistyksen säännöt mahdollistaisivat. Jäsenhakemukset toimitetaan yhdistyksen toimistohenkilökunnalle tai hallituksen puheenjohtajalle ja esimerkiksi yhdistyksen mahdollisten jäsenetujen käyttö saatetaan sallia hakijalle jo ennen kuin yhdistyksen hallitus on päättänyt jäseneksi hyväksymisestä. Hallituksen hyväksymispäätöksellä on silloin lähinnä muodollinen rooli jäseneksi hyväksymisen prosessissa, ja hallituksen päätösten tekeminen saattaa kokonaan unohtuakin, jolloin jäsenyyden hakija saattaa osallistua yhdistyksen päätöksentekoonkin, vaikkei tätä ole yhdistyslain edellyttämällä tavalla jäseneksi hyväksyty. Samoin jäsentä saatetaan pitää yhdistyksestä eronneena, ja jäsen itse ymmärtää eronneensa, vaikkei eroamista olisi suoritettu yhdistyslain 13 §:n edellyttämällä tavalla.

Kannatamme esitettyjä nykyistä laajempia delegointimahdollisuuksia jäseneksi hyväksymistä ja eroilmoituksen käsittelyä koskevissa asioissa. Esitetyt säännökset selkiyttäisivät oikeustilaa ja vastaisivat nykyistä sääntelyä paremmin yhdistysten tarpeisiin.

8. Hallituksen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuudesta ja velvollisuudesta huolehtia yhdistyksen hallinnon järjestämisestä nimenomaiset säännökset. Nimenomainen lain tai sääntöjen vastaisten päätösten täytäntöönpanokielto – yhdistyslain 35 §

Työryhmän ehdotuksen tarkoituksena on selventää yhdistyksen hallituksen yleisiä tehtäviä. Ehdotuksessa on otettu huomioon myös tilanne, jossa vastuu päivittäisesti johtamisesta on toimitusjohtajalla (esim. rajoittaa nimenomaisesti hallituksen vastuuta kirjanpidosta ja varainhoidosta).

Kannatan muutettuna

Perustelut

On hyvä, että hallituksen yleisiä velvollisuuksia koskevassa säännöksessä kiinnitetään nykyisestä enemmän huomiota hallituksen velvollisuuteen palvella yhdistyksen tarkoitusta ja etua.

Ehdotettua 35 §:n 1 momentin viimeistä virkettä tulisi täsmentää tai ainakin sen sisältöä tarkemmin eritellä säännöksen perusteluissa. Virkkeen mukaan hallitus tai hallituksen jäsen ei saa noudattaa yhdistyksen kokouksen tai hallituksen tekemää päätöstä, joka on tämän lain tai sääntöjen vastainen ja siksi pätemätön.

Yhdistyksen kokouksen tai hallituksen tekemä päätös, joka on yhdistyslain tai yhdistyksen sääntöjen vastainen ei ole yhdistyslain 32 §:n nojalla pätemätön vaan moitteenvaarainen. Yhdistyksissä voi tulla vaikeuksia myös sen hahmottamisessa, milloin jokin yhdistyksen hallituksen tekemä ratkaisu voidaan tulkita lain- tai sääntöjen vastaiseksi päätökseksi. Esimerkiksi koronaviruspandemian käynnistyttyä maaliskuussa 2020 yhdistykset joutuivat tekemään ratkaisuja kokouksensa siirtämisestä sääntöjensä määräämän ajankohdan ulkopuolelle, ennen kuin huhtikuussa saatiin voimaan kokousten siirtämiseen oikeuttava väliaikainen poikkeamislaki.

9. Sallitaan myös yhdistyksille toimitusjohtaja-toimielin – yhdistyslain 35 a §

Työryhmä ehdottaa, että yhdistyksen säännöissä voitaisiin määrätä toimielin-toimitusjohtajan valitsemisesta. Mahdollisuus sallitaan kaikille yhdistyksille (ei esim. koko- eikä toimialarajoja). Toimitusjohtaja vastaa hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa yhdistyksen päivittäisestä johtamisesta. Hallitus valitsee ja erottaa toimitusjohtajan, joka ei ole työsuhteessa yhdistykseen. Ehdotus ei vaikuta yhdistysten nykyisten toiminnanjohtajien, pääsihteerien ym. työsuhteisiin.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Kannatamme ehdotuksia, joissa laajennetaan yhdistysten autonomiaa itse päättää säännöissään hallintonsa järjestämisen tavoista. Jos yhdistys katsoo itselleen tarpeelliseksi toimielinmuotoisen toimitusjohtajan, ei lainsäädännön mielestämme tule estää sellaisen käyttöön ottamista.

10. Yhdistyksen johdon esteellisyyssääntelyn tarkistus – yhdistyslain 37 §

Työryhmän ehdottamaa esteellisyyssääntelyä sovellettaisiin hallituksen jäseniin, (ehdotettavaan) toimitusjohtajaan ja muuhun sääntöjen perusteella hallintotehtävää hoitavaan toimihenkilöön (nykyisin kaikki toimihenkilöt).

Tarkoitus on selventää vastuusuhteita yhdistyksessä: hallitus ja mahdollinen toimitusjohtaja vastaavat yhdistyksen toiminnan järjestämisestä niin, että intressiristiriitatilanteita ei synny ja/tai ne tunnistetaan ja niissä toimitaan asianmukaisesti.

Työryhmän ehdotuksella selvennetään esteellisyyden perusteita siten, että yksityinen etu voi olla esteellisyyden peruste vain, jos toimi poikkeaa yhdistyksen tavanomaisesta toiminnasta tai tavanomaisista ehdoista. Lisäksi selvennetään sitä, milloin välillinen etu johtaa ja ei johda esteellisyyteen.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Esitetty sääntely selkeyttä oikeustilaa ja yhdenmukaistaa yhdistyslain esteellisyysääntelyä suhteessa muihin yhteisömuotoihin. Hyvä hallintotapa -suosituksissa jo nykyisin ohjataan yhdistykset huomioimaan myös välillisen esteellisyys tilanteet. On mielestämme hyvä, että kyseinen oikeusohje nostetaan lainsäädännön tasolle.

11. Pienimmille yhdistyksille sallitaan helpotettu tilinpito – yhdistyslain 37 a §

Työryhmä ehdottaa, että jos yhdistyksen tuotot ovat enintään 30 000 €/v, se voi soveltaa kirjanpitolakia kevyempää tilinpitonormistoa, joka perustuu maksuperusteiseen yksinkertaiseen kirjanpitoon. Tarkoituksena on tulojen, menojen, varojen ja velkojen erillään pitäminen. Tilinpitoon ei kuulu pakollisen tilinpäätöksen laatimista, jos tilinpito pidetään säännöllisesti (vähintään kuukausittain) jäsenenä nähtävänä. Lisäksi tilinpito-mallissa on mahdollisuus tilinpäätöstä kevyempään vuosilaskelmaan.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Velvollisuus kirjanpitolain mukaiseen menojen ja tulojen kirjaamiseen ja tilinpäätöksen laatimiseen saattaa olla yksi keskeisiä syitä siihen, miksi yhdistyksen perustaminen koetaan raskaaksi ja vaikeaksi. Esitetty kevyemmän tilinpidon malli madaltaisi osaltaan kynnystä perustaa yhdistys ja toisaalta vähentäisi kirjanpidon tekemiseen kuluvaan aikaan ja resursseja pienissä yhdistyksissä.

Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että kevyemmän tilinpidon malli huomioidaan valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeessa ja avustuslainsäädäntöön tehtävissä muutoksissa tulevaisuudessa. Suomessa on suuri joukko alle 30 000 euron liikevaihdolla toimivia yhdistyksiä, jotka saavat toimintaansa pieniä, esim. 1000-5000 euron valtionavustuksia. Näiltä yhdistyksiltä avustuksen myöntäjät edellyttävät nykyisin kirjanpitolain mukaisen tilinpäätöksen laatimista mm. asetuksen 1552/2016 17 §:n nojalla. (Valtioneuvoston asetus valtionavustuksista yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen).

12. Yhdistysten yhdistymiseen uusi vaihtoehto – yhdistyslain 42 a – 42 c §

Työryhmä ehdottaa vaihtoehtoista sopimukseen perustuvaa yhdistymisjärjestelyä, jolla pyritään helpottamaan erityisesti suurempien yhdistysten yhdistämistä. Ehdotus sisältää varojen ja velkojen yleisseuraannon ja järjestelyn kaikkien oikeusvaikutusten (mm. uuden yhdistyksen perustaminen, sääntömuutos, jäsenyyksien siirtyminen, yhdistyvän yhdistyksen purkautuminen) voimaantulon saman aikaisesti rekisteröinnillä. Yleisseuraanto vähentää olennaisesti varojen ja vastuiden yksilöintiin ja ”järjestämiseen” liittyvää selvittelyn tarvetta.

Velkojen yleisseuraannon vuoksi ehdotus sisältää velkojansuojamenettelyn.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

SOSTE:n tiedossa ei ole, että yhdistysten sopimusperusteisiin fuusioihin liittyen olisi ilmennyt merkittäviä oikeudellisia ongelmatilanteita. Yhdistysten yhdistymisiä tapahtuu kuitenkin vähän, joka saattaa osin johtua siitä, ettei yhdistyksillä ole riittävästi tietoa tästä mahdollisuudesta. Myös Sanna Marinin hallitusohjelmaan on kirjattu, että yhdistysten yhdistymisiä tulisi pyrkiä lainsäädännöllä helpottamaan.

Yleisseuraantoon perustuva yhdistymismalli velkojansuojamenettelyineen suojaisi fuusion seurauksena jäljelle jäänyttä yhdistystä ja toisaalta fuusioituneiden yhdistysten johtoa mahdollisilta piileviltä velkojan- tai vahingonkorvausvaatimuksilta. Ehdotuksen mukaiset yhdistymissäännökset sisältäisivät myös ohjeistuksen siitä, mitä yhdistymistä koskevassa sopimuksessa ja yhdistymismenettelyssä tulee huomioida. Kun yhdistyminen toteutettaisiin ehdotettujen säännösten mukaisesti, vältettäisiin nykyisissä yhdistymismenettelyissä usein tarvittavat purkatuvien yhdistysten sääntömuutokset koskien mm. omaisuuden luovuttamista yhdistyksen purakutuessa. Näissä yhdistyksissä ei enää tarvittaisi myöskään erillistä purkamismenettelyä. Laki ei toisaalta estäisi toteuttamasta yhdistymistä samalla tavalla kuin niitä on toteutettu nykyllä lainsäädännön aikana.

13. Muut kommentit työryhmän muutosehdotuksesta yhdistyslain osalta

Yhdistyslain 17 §:n 1 momentti (perinteisen kokouksen määritelmä), 22 § (viittauksen selvennys), 24 §:n 2 momentti (kokouskutsun sisältö etäosallistumisesta, verkkokokouksesta ja ennakoilmoittautumisesta), 25 §:n 2 momentti (ennakoilmoittautumisvelvollisuuden sisällön tarkistus), 26 § (toimitusjohtajan esteellisyys yhdistyksen kokouksessa), 27 §:n 2 momentti (jäsen- ja liittoäänestystä koskevan helpotetun sääntömuutoksen soveltamisalan rajoitus, joka liittyy jäsen- ja liittoäänestyksen käyttöalan laajentamiseen), 29 § (avoin äänestys mahdolliseksi myös suhteellisessa vaalissa), 30 § (äänestys- ja vaalijärjestysvaatimuksen rajoittaminen jäsen- ja liittoäänestykseen), 32 § (moiteoikeus myös toimitusjohtajalle), 33 § (kanneoikeus myös toimitusjohtajalle), 39 § (toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuus ja johdon vahingonkorvausvastuun rajoittaminen muuta yhteisö- ja säätiölainsäädäntöä vastaavasti), 40 § (pakollisen lopputilityskokouksen tilalle lopputilityksen saatavana pitovelvollisuus), 43 § (lakkautettavan yhdistyksen varojen käyttäminen), 48 § ja 52 § (mahdollisen toimitusjohtajan huomioon ottaminen perus- ja muutosilmoituksessa yhdistysrekisteriin), voimaatulosäännös (ehdotetaan tulemaan voimaan 1.7.2022), siirtymäsäännökset (kokouskutsuajan ja ennakoilmoittautumisen määräajan suhde, ennen lain muutosta käytössä ollut toimitusjohtaja-nimike ja vahingonkorvausvastuu ennen lain muutosta aiheutetusta vahingosta).

Ehdotettu 17 §:n 1 momentti mielestämme täsmentää jo nykyisin normina pidettävää lähtökohtaa, jonka mukaan kokoukset tulee pitää yhdistyksen kotipaikkakunnalla, jolleivät yhdistyksen säännöt tai yhdistyksen kokouksen päätökset toisin määrää. Nykyistä sääntelyä on saatettu tulkita siten, että se mahdollistaisi kokouspaikalla taktikoinnin yhdistysten hallituksille. Vaikkei tiedossamme ole, että tällaista jäsenten yhdenvertaisuutta mahdollisesti loukkaavaa kokouspaikalla taktikointia olisi tapahtunut, on mielestämme hyvä kirjata kokouspaikkaa koskevat säännökset siten, että niiden perusteella suoraan voi päätellä tällaisen taktikoinnin olevan kiellettyä.

Ehdotettu 25 §:n muutos koskien ennakoilmoittautumisvelvollisuutta on mielestämme tarpeellinen. Kokoustilojen järjestelyistä ja turvallisuudesta huolehtiminen saattaa edellyttää tarkkaa

tietoa siitä, paljonko kokoukseen on tulossa osallistujia. Nykyinen ennakkoilmoittautumissäännös mahdollistaa kokoukseen osallistumisen (ilman äänioikeutta) niillekin jäsenille, jotka eivät ole yhdistyksen sääntöjen mukaista ennakkoilmoittautumista tehneet. Jatkovalmistelussa on kuitenkin syytä ottaa pohdittavaksi, voitaisiinko sitova ennakkoilmoittautuminen mahdollistaa yhdistyksille ilman tätä koskevaa sääntömääräystäkin. Lähtökohtana voisi olla väliaikaisten poikkeamislakien mukaisella tavalla, että yhdistyksen hallitus voi päättää sitovasta ennakkoilmoittautumisesta.

Äänestys- ja vaalijärjestyksen rajoittaminen koskemaan vain jäsen- ja liittoäänestyksiä selkeyttää nähdäksemme oikeustilaa. Kokemuksemme mukaan yhdistyksissä on ollut merkittävää epätietoisuutta vaali- ja äänijärjestyksen tarkoituksesta ja siltä vaaditusta sisällöstä. Monet yhdistykset ovat tehneet etäosallistumisen mahdollistavat sääntömuutokset laatimatta kuitenkaan äänestys- ja vaalijärjestyksiä. Tietoomme ei ole tullut merkittäviä ongelmia tähän liittyen, tai esimerkiksi tapauksia, joissa etäosallistuen tehtyjä päätöksiä olisi moitittu äänestys- ja vaalijärjestyksen puutteiden tai puuttumisen vuoksi. Nykyinen yhdistyslain 30 § on siis soveltamiskäytännön valossa mielestämme epäonnistunut.

Toimitusjohtaja-nimikettä koskeva siirtymäsäännös vaikuttaa jääneen keskeneräiseksi. Ilmeisesti säännöksellä viitataan siihen, että mikäli yhdistyksen säännöissä on aiemman sääntelyn aikaisia määräyksiä toimitusjohtajasta, säännöistä on käytävä selvästi ilmi, onko kyseessä ehdotetun lain 35 a §:n mukainen toimitusjohtaja. Tai vaihtoehtoisesti säännöistä on poistettava toimitusjohtajaa koskevat määräykset.

Joko toimitusjohtajaa koskevassa pykälässä tai toimitusjohtaja-nimikettä koskevassa siirtymäsäännöksessä tulisi ilmaista se, että toimielinmuotoisestakin toimitusjohtajasta voitaisiin käyttää muuta nimikettä. Säätiölain uudistuksessa tämä lähtökohta ilmaistiin säätiölain voimaantulon jälkeen annetun lain 488/2015 6 §:ssä. Vastaavasti kuin säätiöissä, mielestämme tätä oikeutta muun kuin toimitusjohtaja-nimikkeeseen käyttöön ei kuitenkaan tulisi yhdistyslaissa varata vain lain voimaantuloa ennen rekisteröidyille yhdistyksille, vaan myös tulevaisuudessa rekisteröitävien yhdistysten tulee voida käyttää esim. pääsihteeri-nimikettä myös toimielinmuotoisesta yhdistyksen päivittäisestä toiminnasta vastaavasta johtajasta.

14. Muut yhdistyslakiin tai siihen liittyviin suosituksiin (esim. hyvä hallintotapa) tai ohjeisiin liittyvät kommentit

Tässä voit kommentoida yhdistyslakia siltä osin kuin asiaa ei ole käsitelty työryhmän mietinnössä.

-

15. Uusi toimintaryhmälaki

Työryhmän ehdotuksen mukainen uudessa laissa säänneltävä toimintaryhmä on yhdistystoiminnalle vaihtoehtoinen kansalaistoiminnan organisointimuoto. Toimintaryhmä edistää yhteisen aatteellisen tarkoituksen toteutumista. Tarkoituksena ei voi olla voiton tai muun taloudellisen edun hankkiminen

siihen osalliselle.

Toimintaryhmän sisäisissä suhteissa on laaja sopimusvapaus – ei esim. pakollista hallitusta eikä jäsenten kokousta. Toimintaryhmän sisäinen viestintä ja päätöksenteko voidaan toteuttaa siten esim. some-palvelussa.

Toimintaryhmä syntyy rekisteröinnillä (PRH:een toimintaryhmärekisteri). Rekisteröinti on määräaikainen (3 vuotta). Jos rekisteröintiä ei uusita, toimintaryhmä poistetaan rekisteristä.

Rekisteröity toimintaryhmä on oikeushenkilö. Toimintaryhmällä on ainakin yksi edustaja, jolla voi edustaa ryhmää kaikissa toimissa. Toimintaryhmän puolesta toiminut ja tointa koskevaan päätökseen osallistunut ryhmän edustaja ja jäsen vastaavat henkilökohtaisesti, jos velkoja ei saa suoritusta toimintaryhmältä. Ryhmän edustaja ja jäsen voivat milloin tahansa erota.

Toimintaryhmän kevennetty tilinpito (ks. Edellä kysymys 11. pienistä yhdistyksistä), jos tuotot enintään 30 000 €/v eikä muuta säännöissä tai päätetty. Toimintaryhmälakiin lisäksi säännökset oikeuspaikasta, toimintaryhmän edustajan vahingonkorvausvelvollisuudesta, toimintaryhmän purkamisesta, konkurssista, muuttamisesta rekisteröidyksi yhdistykseksi ja rangaistusvastausta.

Kannatan sellaisenaan

Perustelut

Mietinnön sivulla 276 on ilmaistu seurantaryhmässä esitetty näkemys, jonka mukaan työryhmän nimenomaisena tehtävänä oli tuottaa lakiehdotus yhdistyslakia kevyemmin säädellystä ihmisryhmien organisoitumismuodosta. Seurantaryhmän mukaan työryhmää ei ollut asetettu ensisijaisesti avaamaan rekisteröityjä yhdistyksiä koskevaa sääntelyä. Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukset mm. koskien yhdistysten päätöksentekotapojen ja yhdistymisten kehittämistä, tai kirjaukset työryhmän asettamisasiakirjoissa, eivät tue kyseisiä seurantaryhmän näkemyksiä.

Se kuitenkin pitää paikkansa, että toimintaryhmälain kaltaista tuotosta työryhmältä odotettiin. Useissa yhteyksissä on esitetty, että tarvittaisiin jokin rekisteröityä yhdistystä kevyemmin säädely malli erilaisen vapaamuotoisen kansalaistoiminnan, kuten sosiaalisessa mediassa muodostuneiden harrastusryhmien, organisoitumiseen. Kuitenkin näyttö siitä, että tällaiselle organisoitumisen sääntelylle olisi tarvetta tai kysyntää, on nähdäksemme sekin esitetty lähinnä anekdoottien tasolla.

Jos kuitenkin oletetaan, että tarvitaan lainsäädäntö yhteisömuotoisessa kansalaistoiminnassa käytettävästä yhdistykselle vaihtoehtoisesta uudesta oikeushenkilömuodosta, joka soveltuu erityisesti määräaikaiseen, tilapäiseen tai pienimuotoiseen kansalaistoimintaan, palvelee ehdotettu erillinen toimintaryhmälaki tätä tarkoitusta nähdäksemme paremmin kuin se, että tällaisesta ”kevytyhdistyksestä” säädettäisiin yhdistyslain sisällä.

Kuten yhdistys, toimintaryhmä olisi aatteellisen tarkoituksen edistämiseksi perustettu perustajastaan erillinen oikeuskelpoinen oikeushenkilö, jolla tulee olla säännöt ja joka syntyy rekisteröimällä. Toimintaryhmälaki sisältäisi merkittävästi yhdistyslakia vähemmän asioita, joista

yhteisön säännöissä on määrättävä. Sääntöjä ei myöskään rekisteröitäisi. Toimintaryhmällä ei myöskään olisi lain määräämää hallitusta, kuten muilla yhteisömuodoilla. Toimintaryhmän asioista päätettäisiin aina ryhmän jäsenten kesken, jollei sen säännöissä muuta määrättäisi. Viimesijainen vastuu toimintaryhmän sitoumuksista olisi niistä päättäneillä ryhmän jäsenillä vastaavasti kuin nykyisin on yhdistyslain 58 §:n mukaan rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta tehdyistä sitoumuksista vastuussa sen puolesta sitoumuksen tehneet jäsenet.

Mietinnössä esitetyt seurantaryhmän epäilyt siitä, että kaikesta huolimatta tätäkin oikeushenkilötyyppiä pidettäisiin liian raskaana vapaamuotoisten toimintaryhmien tarpeisiin ja etteivät tällaiset vapaamuotoiset toimintaryhmät ylipäätään kaipaa keinoja rekisteröityä oikeushenkilöksi, ovat mielestämme perusteltuja. Samoin lain mahdolliset vaikutukset muuhun lainsäädäntöön ja sen soveltuvuus yleisen yhteisöoikeuden systematiikkaan on vielä tarkemmin selvittämättä. Mikäli selvittämistyön jälkeenkin lain säätäminen nähdään perustelluksi, emme näe syytä sille, miksei lakia voisi käyttöön ottaa.

16. Mietinnön yleisperusteluiden kommentit

Tässä voit kommentoida työryhmän mietinnön yleisperusteluita

Yleisperustelut sisältävät työryhmän

- selvitykset yhdistyslainsäädännön sisällöstä ja yhdistyskäytännöstä, muusta yhteisölainsäädännöstä vastaavien asioiden osalta ja yhdistystoiminnan sääntelyn ulkomaiden lainsäädännössä,
- arvion nykytilasta ja toimeksiannon mukaiset tavoitteet,
- määrittämät sääntelyvaihtoehdot, arvion vaihtoehdoista ja työryhmän ehdotuksen yleiset perustelut kunkin asian osalta, sekä
- ehdotuksen riippuvuuden muista hankkeista ja suhteen valtion talousarvioesitykseen

-

Muut kommentit

Voitte kirjoittaa muut kommentinne alla olevaan tekstikenttään

-

Metsätähti Patrik
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry